

Partiernas finansiering

Det statliga stödet till partiväsendet tillkom som bekant utan närmare undersökning om vare sig beslutets principiella innebörd eller dess verkningar på kortare eller längre sikt. Så mycket mera obegripligt är det att den socialdemokratiska riksdagsmajoriteten fällde ett oppositionsförslag om en översyn av bestämmelserna för partistödet. Under ett politiskt mellanår hade det varit särskilt lämpligt att tänka igenom partistödets konsekvenser liksom att rätta till åtminstone de mest uppenbara orimligheterna i systemet. Men det ville — som sagt — inte regeringen.

Det finns tyvärr bara en slutsats att draga. Nämligen den att socialdemokraterna är angelägna om att så länge som möjligt kunna utnyttja argumentet ”storfinansens pengar” gentemot oppositionen. Man håller kvar motståndarna i en situation, där de är tvungna att söka stöd från näringslivet för att kunna fullgöra sina elementära uppgifter som opposition. Samtidigt misstänkliggör man motståndarna just för detta. För att inte tala om den politiska förföljelse som man utsätter näringslivet för — som tack för att dess politiska bidrag nödtorftigt håller ett demokratiskt balanssystem vid liv.

Hyckleriet i denna socialdemokratiska politik träder i öppen dag när SSU:s ordförande Bo Ringholm i en intervju i Veckans affärer nr 19/1969 oskuldsfullt klagar över oppositionens svaghet. ”Det är ett dilemma med en svag opposition av den sort vi har i dag. Det finns exem-

pel på hur en demokrati kan sjunka ned till fascism som en följd av det. Partierna ska huvudsakligen finansieras genom skattemedel även om vi aldrig kan eller bör stoppa det personliga engagemanget.”

Varför demonstrerar då inte SSU för höjda partianslag? Hr Ringholm skall (i samma intervju) ha sagt att han i princip höll med om att oppositionen måste hållas vid liv och att från den synpunkten anslagen från företagen var riktiga. Varför far han då land och rike kring på bolagsstämmorna för att hålla husförhör med bolagsstyrelserna om partibidragens storlek? Förklaringen ger han själv med samma oskuldsfullhet: ”Argumenten kunde användas lokalt. I ASEA hade arbetarna begärt en bullerbekämpningsapparat i en verkstad till en kostnad av ca en halv miljon. Företaget svarade att man saknade pengar till det. Sedan kom det fram att partistödet var av samma storlek.”

Hr Ringholm skulle förmodligen bli lika förvirrad som sårad om det påpekades för honom att han — tagen efter orden — bidrager till att undergräva demokratin. Så illa har han väl aldrig menat — det är ju bara fråga om fiffig partitaktik!

Högre upp i det socialdemokratiska partiet, där man har en annan översikt över utvecklingen — och, får vi förmoda, en djupare respekt för demokratiens krav på politiken och politikerna — borde rimligen SSU-ordförandens välmenade partinit utlösa eftertanke. Så

långt har man bringat Hjalmar Brantings, Per Albin Hanssons och Gustav Möllers folkrörelse att dess agerande i en central politisk fråga genom egna offentliga uttalanden framstår som ett hyckleri gentemot demokratin.

Innan detta ovärdiga skådespel drivits för långt borde båda sidor söka samförstånd i en fråga, som är vital för båda parter och där man i grunden har ett gemensamt intresse — nämligen att få ett väl fungerande demokratiskt partisystem. När man kunnat enas i så svåra tvistefrågor som författningsreformen medfört, borde det räcka med överläggningar i en anda av god vilja för att lösa partifinansieringens problem.

Men det är inte alldeles givet att den rätta lösningen ligger i en höjning av statsanslagen, som tillsammans med de nu möjliggjorda kommunala anslagen helt kan finansiera partiernas verksamhet. På kort sikt kan detta te sig som en enkel och naturlig åtgärd. Det skulle lösa dagens problem — alla får sitt, alla kan känna trygghet och alla kan fungera utan stöd utifrån.

Tyvärr har det i kraven på höjda anslag inte tillräckligt beaktats att en fullständig finansiering av partiväsendet med allmänna medel på längre sikt sett utgör en långt större konstitutionell förändring än författningsreformen. Denna reform innebär endast att kombattanterna något ändrade spelreglerna. Den totala finansieringen av partiväsendet med allmänna medel innebär att partierna själva definitivt förvandlas

från folkrörelser på den frivilliga medborgarinsatsens grund till offentligrättsliga institutioner med monopol på att förvärva och förvalta politisk makt. Vid en total partifinansiering genom det allmänna kan visserligen partierna, såsom själva maktägande, en tid avvisa krav på text offentlig kontroll och medelsredovisning samt obligatoriska ramlagstiftningar avsedda att i görligaste mån trygga demokratiska beslutsformer inom partiväsendet. Men i längden går det knappast — partierna är alltför viktiga institutioner för att få ligga som enklaver i ett samhälle byggt på principen att det som betalas av allmänna medel det skall också det allmänna övervaka.

Innan ett måhända oåterkalleligt steg tages in i de statsfinansierade partimonopolens samhälle borde det prövas, om det är för sent att bygga partiväsendet på frivilligt engagemang, text genom att båda sidor avstår från bidrag från juridiska personer, att bidragen från fysiska personer blir avdragsgilla osv. Kanske är det verkligen för sent! Kanske kräver moderna partier så stora ekonomiska resurser att det är uteslutet att väsentligen bygga på frivillighet.

I så fall är det i sista minuten vi får tillfälle att undersöka vad vi egentligen ger oss in på genom ökade anslag till partierna. Framför allt får vi en möjlighet att försöka avvärja de faror för demokratin, som är förbunda med partifinansiering genom det allmänna.